

Zondag 26 juni 2016 – Reuzen in het beloofde land?

Lezing: Numeri 13 : 21 - 14 : 9

Wat roept dit verhaal uit Numeri 13 en 14 bij u op? Misschien wel ergernis/irritatie? Is dit verhaal de bevestiging dat Israël alle recht heeft om de volkeren in Kanaän te verdrijven, zodat het zelf daar kan gaan wonen? Of is het zelfs de verdediging daarvan? Klinkt dat door in die heldhaftige uitroep: 'Die volkeren daar, die vermorzelen wij met gemak!?' Moeten we dit verhaal zo verstaan?

Of is het misschien juist hierom dat er ook mensen zijn, die dit helemaal geen fijn bijbelgedeelte vinden. Is Israël soms uit op etnische zuivering? En staat God daar dan achter? Is dit de consequentie van de zogenaamde landbelofte?

Ik liep daar bij mijn voorbereidingen tegenop. Zou ik er iets over kunnen zeggen? Moeten zeggen misschien wel? Juist omdat de meningen hierover verdeeld zijn. Wordt het dan zoiets als pro of contra Israël? En omdat God zich hierin mengt, is het al helemaal ingewikkeld om een eenduidige visie te ontwikkelen.

Hoe heeft Israël Gods stem verstaan? En wat doet ze daar dan mee? En hoe zijn die overtuigingen vervolgens opgeschreven? Door welke bril keek de schrijver naar de geschiedenis?

Het is altijd zinvol om te bedenken dat deze verhalen veel later zijn opgeschreven. In werkelijkheid is de intocht van Israël in het beloofde land waarschijnlijk net

iets minder spectaculair verlopen. Het is niet met zekerheid te zeggen dat het hier gaat om juiste historische gegevens.

Dit soort bijbelverhalen geeft een selectieve historische inkijk in de tijd van toen. En hoe het allemaal gegaan is, ik weet het niet. Ik deel de bedenkingen bij dit verhaal, de vragen die het oproept. Misschien kunnen we dit verhaal vooral zien als een verwerking van een belangrijke episode in de geschiedenis van het volk van God.

En nog belangrijker voor ons is, om het dan niet te laten bij een verhaal van lang geleden. De uitdaging is altijd weer om na te gaan wat het te zeggen heeft over ons en onze manier van geloven? Hoe kan deze bijbelse geschiedenis zeggingskracht krijgen tot op vandaag?

Numeri, dit bijbelboek, speelt zich af tussen de uittocht en de intocht. Het volk heeft met hulp van God het slavenbestaan achter zich kunnen laten.

Zo mag het volk op weg gaan naar het beloofde land, dat land waarvan God had gezegd dat het overvloedig van melk en honing. Een gezond, vruchtbaar land, waar het volk in vrede zou wonen, zolang het de Heer zou vereren en dienen.

En daar zitten ze dan. In de woestijn. Precies zoals het boek Numeri op z'n Hebreeuws heet: In de woestijn. Tussen Egypte en het beloofde land in. Ze hebben het land van de angst achter zich gelaten. De nieuwe toekomst wacht. Verlangen drijft hen.

Het is precies zoals die vluchteling het laatst in het
journaal onder woorden bracht: 'De vijand achter ons en
voor ons de zee. En wat doe je dan?!' Alleen is het hier
dan niet de zee, maar 't zand.

In de woestijn. In de tussentijd zijn ze. Maar ze komen
dichterbij. De vervulling van de belofte lijkt aanstaande.
Al hun hoop gevestigd op dat nieuwe begin. Hoe zal het
zijn? Zullen ze kunnen uitrusten van de vermoeiende
tocht? Zullen ze een nieuw leven opbouwen?

En de opdracht klinkt om dat nieuwe land te verkennen.
Alle stamleiders worden bijeen gebracht met de opdracht
om te gaan kijken hoe het daar is.

En wat volgt, is een prachtige beschrijving van die
verkenning. Een onvoorstelbaar lange tocht van zuid naar
noord. Onmogelijk lopend te doen in veertig dagen, voor
wie er een landkaart bijneemt. Maar dit is dan ook geen
geografische informatie. En ook geen
kalenderinformatie; het is niet zomaar viereneenhalve
week. Veertig dagen, dat is bijbelse taal voor een alles
omvattende tijd, waarin alles op zijn plek valt.

Het wordt een voorspoedige tocht. Geen strobreed wordt
de verspieders in de weg gelegd. Het is alsof ze in het
paradijs beland zijn. Daar kan je mee thuis komen. Want
ze vinden er druiventrossen, granaatappels en vijgen.
Maar ja, ze zeggen er ook wel wat bij. Het is nu ook weer
niet alles goud wat daar er blinkt. Enja, er lopen daar ook
wel wat mensen rond, die een kopje groter zijn dan wij.
En ja, er zijn daar stoere steden, en die zijn ook best wel
groot.

Maar Kaleb zegt met een hart vol geloof: We kunnen ze wel aan!

Maar op de één of andere manier slaat het in zijn tegendeel om. Kaleb blijkt de enige te zijn die het ziet zitten. En later samen met Jozua, in Numeri 14. De anderen hadden blijkbaar tot dan toe gezwegen, durfden zich niet goed uitspreken. Waren misschien toch wel geïmponeerd, al wilden ze hun volksgenoten niet meteen ontmoedigen... maar als Kaleb zo ronduit zegt dat het wel goed komt, voelen de anderen zich geroepen om een tegengeluid te laten horen.

Kaleb heeft er alle vertrouwen in. Maar hoe krachtiger hij dat benadrukt, hoe meer de anderen hun angst gaan voelen.

Je zou kunnen zeggen dat het volk niet ziet dat er bij Kaleb iets anders speelt. Dat bij Kaleb, net als trouwens bij Jozua, geloof een rol speelt. Van doorslaggevend belang zelfs .

Maar nu, hier op dit punt in het verhaal, is het nog zover niet. Hoe sterker Kaleb de nadruk legt op een probleemloze intocht, hoe meer de anderen leeuwen en beren op hun weg zien.

En zo werkt het toch ook vaak? Zijn er niet meestal twee polen waartussen ons leven zich afspeelt? Angst en verlangen, huiver en vertrouwen. Elk mensenleven kan vergeleken worden met Israël in de woestijn. Elk mens leeft voortdurend tussen hoop en vrees. We zitten altijd ergens tussenin. Tussen uittocht en intocht. Tussen blijde verwachting en bange zorgen. En neemt het verlangen toe, de hunkering naar eindelijk rust, dan is er altijd wel iets of iemand die roet in het eten gooit.

En dan gaat het erom: van waaruit kijk je naar de problemen, die zich kunnen voordoen?

Kijk je vanuit het perspectief van de angst? Dan zeggen sommige mensen: Al die vluchtelingen, die hier maar komen. Dat kan niet goed gaan.

Of in de afgelopen week: Europa: dat kan nooit goed gaan, laten we het maar verlaten.

En de neiging ligt voor de hand, om wat als gevaar wordt gevoeld, zwaar te gaan aandikken. Wat angst inboezemt, wordt vaak groter gemaakt dan het is.

Dat gebeurt hier ook bij die tien verkenners. Ze zeggen: Enakieten zijn het. Reuzen, roepen ze vol schrik en in paniek. We voelden ons als nietige sprinkhanen, en veel meer zullen we ook niet in hun ogen zijn geweest. En het virus van de angst infecteert het hele volk. Ze jammeren en klagen dat het een aard heeft. Waren we maar in Egypte gestorven of in de woestijn. Straks worden we nog door het zwaard geveld en zullen ze onze vrouwen en kinderen buitmaken.

Een nieuwe leider moet het volk dan maar weer terugbrengen naar Egypte. Naar vroeger. Want vroeger was alles toch beter. Toen wisten we tenminste waar we aan toe waren. Nu voelen we alleen maar angst en zien we alleen maar gevaar.

En ze worden zo onzeker en bang en boos.

Angst maakt de dingen groot, groter dan ze zijn, meestal.

En hoe meer iemand accent legt op vertrouwen, hoe krachtiger iemand zegt dat alles wel goed komt, des tee

meer de ander kan gaan wanhopen, of wantrouwen voelt:
Zou het werkelijk? De twijfel kan zomaar toeslaan.

Van waaruit kijk je naar de problemen, die zich kunnen
voordoen? Durf je ook te kijken vanuit vertrouwen,
vanuit geloof?

Kaleb en Jozua doen dat hier in dit bijbelverhaal. Ze gaan
van God uit - naar de problemen toe. Ze zeggen niet: We
zijn met meer! Dus, kom maar op. We doen het wel even.
Nou ja, ze zeggen het wel met kracht: 'Die volkeren
vermorzelen we met gemak'. Ze zeggen letterlijk: Die
eten we op als broodje. Niet als domme, stoere praat.
Maar als een relativering. Met een zekere humor.
'Appeltje, eitje'.

Want ze beginnen niet bij zichzelf. Ze zeggen: Als de
Heer ons goedgezind is, zal Hij ons erheen brengen en
dat beloofde land aan ons geven.

Dat is het verschil. Ze zien hoe die volkeren niemand
hebben die hen beschermt, zo zeggen ze het. Ze weten, ze
vertrouwen dat dat het verschil maakt. Wij hebben geloof
in God!

Zo durven ze tegen de problemen aan te kijken: vanuit
God. Dat geeft hen vertrouwen.

Niet in de eerste plaats hun eigen kracht of moed of
aantal. Maar dat ze erop willen en durven vertrouwen dat
God met hen meegaat.

En ja,
Helpt dat? Dat je moeilijke dingen in je leven aangaat in het vertrouwen dat God met je meegaat? Dat het je een beetje ontspanning geven kan, als de angst je om het hart slaat. Je bent niet alleen.

Op mij maken die mensen indruk, mensen die me vertellen dat er rust over hen kwam, vlak voor ze de operatiekamer ingingen. Dat ze hun leven in de handen van God durfden leggen.

Op mij maken mensen indruk, die in alle bescheidenheid zeggen dat ze niet bang zijn, ook al moeten ze een zware beslissing nemen. Die niet vluchten voor gevaar of moeite. Mensen die vertrouwen uitstralen, moed, geloof en hoop.

Vaak gaat het gesprek over de reuzeproblemen van onze tijd. Waar je bang van worden kunt. Geweld, overstromingen, oorlog, problemen zo groot als de reuzen uit Numeri. Hoe kijken we daar tegenaan? Kijken we vanuit angst? Of durven we ook te kijken vanuit geloof? Letten we alleen op de reuzen? Of is er de kracht van ons geloof?

Dat is wat mij betreft de vraag die we vanmorgen meenemen. Hoe zit dat bij ons? Is dat geloof er? En kennen we momenten waarop we voelden dat ons geloof toch net iets sterker was dan de verzoeken in de woestijn van ons leven.

Want daar laat het zich goed mee vergelijken. Dit bijbelgedeelte uit Numeri lijkt op Jezus en de verzoeken in de woestijn.

Jezus herhaalt – ook in veertig dagen!- de weg van Israël door de woestijn, met alle verzoeken van dien. En Hij doorstaat die.

Er blijkt een begaanbare weg te zijn. Wanneer geleefd en geloofd wordt vanuit God, vanuit vertrouwen, met hoop en moed.

We leven dikwijls heen en weer geslingerd tussen angst en vertrouwen. Wat geeft de doorslag? En is er ook geloof?

God heeft zijn volk bevrijd, uit het diensthuis uitgeleid en gebracht naar het land van melk en honing. Maar eerst is er die tocht door de woestijn – 40 jaar zal die nog duren.

De zoektocht van het volk gaat met vallen en opstaan. En is dat vaak ook niet het beeld van ons leven?

Misschien gaat het er dan vooral om dat we op die bepalende momenten, als het crisis is in ons leven, als we reuzen op onze weg zien, als de angst toeslaat, als we bang worden, als de woestijn tocht zo lang duurt;

Als we dan zouden kunnen bidden:

in de woestijn, Heer, blijf ons nabij.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk

ds. Hillegonda Ploeger